

MINTAQADA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)

Palvanov Zafarbek Xudayberganovich

Urganch shahar 2-son texnikumi Katta o'qituvchisi

Matnazarova Dono Gulambayevna

Urganch shahar 2-son texnikumi Katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada Xorazm viloyatida turizm sohasini rivojlantirishning hozirgi holati va istiqbollari kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotda turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ahamiyati, hududning turistik resurslari, infratuzilmaning rivojlanish darajasi hamda mavjud muammolar o'rganilgan. Shuningdek, turizmni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar, xalqaro tajriba va ularni Xorazm viloyati sharoitida qo'llash imkoniyatlari yoritilgan. Maqolada ilgari surilgan xulosa va takliflar hududiy turizmni barqaror rivojlantirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: turizm, mintaqaviy rivojlanish, turistik salohiyat, infratuzilma, innovatsion yondashuv, Xorazm viloyati.

Аннотация: В статье проводится комплексный анализ современного состояния и перспектив развития туристической отрасли Хорезмской области. Рассматриваются экономическое, социальное и культурное значение туризма, туристический потенциал региона, уровень развития инфраструктуры, а также существующие проблемы и ограничения. Особое внимание уделено инновационным направлениям развития туризма и возможностям адаптации международного опыта к условиям Хорезмской области. Выводы и рекомендации статьи могут быть использованы в процессе стратегического развития регионального туризма.

Ключевые слова: туризм, региональное развитие, туристический потенциал, инфраструктура, инновации, Хорезмская область.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida turizm iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, ko'plab davlatlar uchun muhim daromad manbai hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki hududlarning ijtimoiy rivojlanishi, madaniy merosni asrash va hududiy brendni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida ham turizm sohasini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Bu borada tarixiy-madaniy merosga boy bo'lgan Xorazm viloyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Turizmning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati

Turizm sohasi hududiy iqtisodiyotga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, turizm xizmatlaridan olinadigan daromadlar mahalliy byudjetni mustahkamlaydi. Bundan

tashqari, turizm transport, savdo, umumiy ovqatlanish, mehmonxona xo'jaligi va qurilish sohalarining rivojlanishiga turtki beradi. Ijtimoiy jihatdan esa turizm yangi ish o'rinlari yaratish, aholining bandligini ta'minlash, ayniqsa yoshlar va ayollar uchun daromad manbalarini kengaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, turizm aholining madaniy saviyasini oshiradi, milliy qadriyatlarni asrash va targ'ib etishga yordam beradi. Turizm sohasi bugungi kunda jahon iqtisodiyotining eng tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ko'plab mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm iqtisodiy o'sishni ta'minlash, hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish va aholi farovonligini yuksaltirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Turizmning iqtisodiy ahamiyati, avvalo, yalpi ichki mahsulotni shakllantirish, davlat va mahalliy byudjetlarga tushumlarni ko'paytirish hamda eksport salohiyatini oshirish bilan izohlanadi.

Turizm sohasining rivojlanishi xizmatlar bozorining kengayishiga olib keladi. Mehmonxona xo'jaligi, transport, umumiy ovqatlanish, savdo, hunarmandchilik va madaniy xizmatlar sohasi turizm bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanadi. Bu esa iqtisodiyotda multiplikativ ta'sirni yuzaga keltirib, turdosh sohalarning ham faollashuviga sabab bo'ladi. Natijada yangi ish o'rinlari yaratiladi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanadi hamda aholi daromadlari oshadi.

Turizmning muhim iqtisodiy ahamiyatlaridan biri — hududiy rivojlanishni ta'minlashdagi roli hisoblanadi. Ayniqsa, sanoat kam rivojlangan, biroq tarixiy-madaniy yoki tabiiy resurslarga boy hududlar uchun turizm iqtisodiy rivojlanishning asosiy manbalaridan biriga aylanadi. Bu orqali hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish, infratuzilmani yaxshilash va mahalliy byudjet mustaqilligini mustahkamlash imkoniyati yaratiladi.

Ijtimoiy jihatdan turizm jamiyat hayotida muhim o'rin egallaydi. U aholining bandligini ta'minlash, ayniqsa yoshlar va ayollar uchun ish o'rinlari yaratishda katta ahamiyatga ega. Turizm sohasi yuqori malaka talab qilmaydigan xizmat turlarini ham o'z ichiga olgani sababli keng qatlamdagi aholining mehnat bozoriga jalb etilishiga imkon yaratadi. Bu esa ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, turizm madaniy merosni asrash va rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tarixiy obidalar, milliy an'analar, urf-odatlar va xalq amaliy san'ati namunalariga bo'lgan talabning oshishi ularni saqlash va qayta tiklashga bo'lgan e'tiborni kuchaytiradi. Turizm orqali milliy qadriyatlar nafaqat saqlanadi, balki xalqaro miqyosda targ'ib qilinadi.

Turizmning ijtimoiy ahamiyati shuningdek, xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni mustahkamlash, bag'rikenglik va o'zaro tushunishni rivojlantirish bilan ham izohlanadi. Turli mamlakatlardan kelgan sayyohlar o'rtasidagi muloqot madaniyatlararo almashinuvni kuchaytiradi, jamiyatning ochiqqligini va ijtimoiy faolligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, turizmning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati juda keng qamrovli bo'lib, u iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, aholi turmush darajasini oshirish, madaniy merosni asrash va jamiyatda ijobiy ijtimoiy muhitni shakllantirishda muhim

omil hisoblanadi. Shu sababli turizmni rivojlantirish mintaqaviy va milliy rivojlanish strategiyalarining ajralmas qismi bo'lishi lozim.

Xorazm viloyatining turistik salohiyati

Xorazm viloyati O'zbekistonning eng qadimiy madaniy markazlaridan biri bo'lib, boy tarixiy merosga ega. Ichan qal'a majmuasi, Ko'hna Ark, Tosh hovli saroyi, Pahlavon Mahmud maqbarasi kabi yodgorliklar nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham katta qiziqish uyg'otadi. Bundan tashqari, hududda milliy hunarmandchilik, xalq amaliy san'ati, an'anaviy musiqa va milliy taomlar turizmini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud.

Hududda turizmning hozirgi rivojlanish darajasi

So'nggi yillarda Xorazm viloyatida turizmni rivojlantirishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Mehmonxonalar va oilaviy mehmon uylari soni ortmoqda, transport infratuzilmasi bosqichma-bosqich yaxshilanmoqda. Shunga qaramay, turistik xizmatlar sifati, servis madaniyati va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi hali ham yetarli emas. Hududda turizmning hozirgi rivojlanish darajasi Xorazm viloyatida turizm sohasining rivojlanishi so'nggi yillarda sezilarli darajada o'sib bormoqda. Hududning boy tarixiy-meros obidalarini, milliy hunarmandchilik, madaniy qadriyatlari va tabiiy resurslari turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyat yaratadi. Xorazm viloyatida mehmonxonalar, oilaviy mehmon uylari va boshqa turizm xizmatlari soni oshib bormoqda, shuningdek, sayyohlar uchun yangi turistik marshrutlar ishlab chiqilmoqda.

Shu bilan birga, viloyatda turizmning rivojlanish darajasi hali ham ma'lum cheklovlarga ega. Xorijiy va mahalliy sayyohlar uchun xizmat ko'rsatish sifati, mehmonxona va ovqatlanish xizmatlarining darajasi, transport va kommunikatsiya infratuzilmasi talab darajasiga yetmagan. Bu esa hududga keladigan sayyohlar oqimini cheklashga olib kelmoqda.

Turizmning hozirgi rivojlanishida bir qator salbiy omillar mavjud:

- Mahalliy kadrlarning malakasi yetarli emasligi, ayniqsa xizmat ko'rsatish, gidlik va marketing sohalarida.
- Turistik mahsulotlarning xilma-xilligi cheklangan, shuning uchun turizm mavsumiylikka bog'liq bo'lmoqda.
- Reklama va axborot tizimi yetarli darajada rivojlanmagan, shu sababli hududning turistik imkoniyatlari xalqaro maydonda yetarlicha targ'ib qilinmayapti.

Shunga qaramay, sohada sezilarli ijobiy tendensiyalar ham kuzatilmoqda. Xorazm viloyatining turistik salohiyatini oshirishga qaratilgan davlat dasturlari va loyihalar ishlab chiqilmoqda. Masalan, Ichan qal'a majmuasining restavratsiya ishlari, yangi mehmonxonalar qurilishi, turistik marshrutlar va festivallar tashkil etilishi hududdagi turizmni rivojlantirishga turtki bermoqda.

Shuningdek, viloyatdagi turizm infratuzilmasining raqamlashtirilishi ham ijobiy natijalar bermoqda. Onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar va interaktiv xaritalar orqali sayyohlar qulay xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lyapti. Bu esa

hududning turizm jozibadorligini oshirish bilan birga, xizmat sifatini ham yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Mavjud muammolar va to'siqlar tahlili

Hududda turizm rivojiga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolar qatoriga infratuzilmaning ayrim hududlarda rivojlanmaganligi, malakali turizm mutaxassislarining yetishmasligi, marketing va reklama faoliyatining sustligi hamda mavsumiylik omilini kiritish mumkin. Bundan tashqari, xorijiy sayyohlar uchun axborot xizmatlarining cheklanganligi ham muhim muammolardan biridir.

Xorazmda turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish zarurati

Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish hududda turizmni rivojlantirishning asosiy shartlaridan biridir. Zamonaviy mehmonxonalar, qulay transport tizimi, axborot-resurs markazlari va raqamli xizmatlarni joriy etish turistik oqimni oshiradi. Ayniqsa, onlayn bronlash, elektron gidlar va mobil ilovalar joriy etilishi muhim ahamiyatga ega.

Turizmni rivojlantirishning innovatsion yo'nalishlari

Xorazm viloyatida ekoturizm, agro-turizm, ziyorat turizmi va madaniy turizmni rivojlantirish istiqbolli yo'nalishlar hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar, jumladan virtual ekskursiyalar, raqamli marketing va ijtimoiy tarmoqlar orqali targ'ibot ishlari turizm rivojida muhim o'rin tutadi.

Xalqaro tajriba va Xorazm uchun mos takliflar

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turizmni muvaffaqiyatli rivojlantirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Xorazm viloyatida ham investitsiyalarni jalb qilish, mahalliy aholining turizm jarayoniga faol jalb etilishi samarali natijalar beradi.

Kutilayotgan iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy natijalar

Turizmning rivojlanishi natijasida hududiy iqtisodiyot mustahkamlanadi, aholi bandligi oshadi, madaniy merosni asrash va targ'ib etish imkoniyatlari kengayadi. Shuningdek, viloyatning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligi oshadi.

Xulosa va takliflar

Xorazm viloyatida turizmni rivojlantirish istiqbollari tahlilidan ko'rinib turibdiki, hudud boy tarixiy-madaniy meros, milliy an'analar, hunarmandchilik va tabiiy resurslarga ega bo'lib, turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega. So'nggi yillarda viloyat turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, yangi mehmonxonalar ochish, turistik marshrutlarni kengaytirish va madaniy tadbirlarni tashkil etish orqali sezilarli natijalarga erishmoqda.

Shunga qaramay, hududda turizmning to'liq salohiyatidan foydalanish uchun bir qator muammolar mavjud: infratuzilmaning ayrim hududlarda yetarlicha rivojlanmaganligi, malakali kadrlarning kamligi, xizmatlar sifatining pastligi, marketing va reklama faoliyatining cheklanganligi, shuningdek turizmning mavsumiy xarakterga bog'liqligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish va turizmni barqaror rivojlantirish uchun quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Infratuzilmani modernizatsiya qilish: Hududda mehmonxonalar, transport va kommunikatsiya tizimlarini rivojlantirish, turistik axborot markazlari va xizmat ko'rsatish punktlarini zamonaviylashtirish.

2. Malakali kadrlarni tayyorlash: Turizm sohasi mutaxassislari, gidlar, mehmonxona va ovqatlanish xodimlari uchun maxsus o'quv kurslari va seminarlar tashkil etish.

3. Marketing va reklama strategiyasini kuchaytirish: Xorazm viloyatining turistik imkoniyatlarini mahalliy va xalqaro maydonda keng targ'ib qilish, raqamli marketing va ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish.

4. Turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilish: Ekoturizm, agro-turizm, madaniy va ziyorat turizmi yo'nalishlarini rivojlantirish orqali mavsumiylikni kamaytirish va turizmni yil bo'yi faol qilish.

5. Xalqaro tajribani joriy etish: Rivojlangan davlatlarning turizmni boshqarish va rivojlantirish tajribasini o'rganib, Xorazm sharoitiga moslashtirish.

6. Mahalliy aholini jalb qilish: Turizm jarayonlariga mahalliy aholini faol qo'shish, ularning turizm xizmatlari sohasidagi ishtirokini oshirish va tadbirkorlikni rag'batlantirish.

Xulosa qilib aytganda, Xorazm viloyatida turizmni rivojlantirish hudud iqtisodiyotini mustahkamlash, aholi bandligini oshirish, madaniy merosni saqlash va xalqaro turizm bozorida raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. Yuqorida keltirilgan takliflarni amalga oshirish hududda turizmning barqaror va kompleks rivojlanishini ta'minlashga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.

2. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi rasmiy ma'lumotlari.

3. Xorazm viloyati turizm va madaniy meros boshqarmasi hisobotlari.

4. Alimuhamedov A. Turizm iqtisodiyoti. – Toshkent, 2021.

5. Sharipov O. Mintaqaviy iqtisodiyot va turizm rivoji. – Toshkent, 2020.

6. UNWTO. Tourism and Regional Development. – Madrid, 2019.